Cenzurat.
XLVI. évf. Cluj, 1936. szeptember 9. szám

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYI

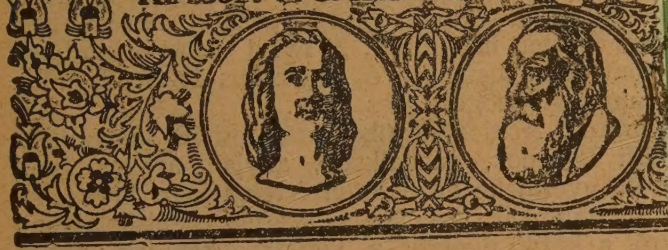

Alapitotta: DR. BOROS GYÖRGY.

Library of the
PACIFIC UNITARIAN SCHOOL
FOR THE MINISTRY
Berkeley, California

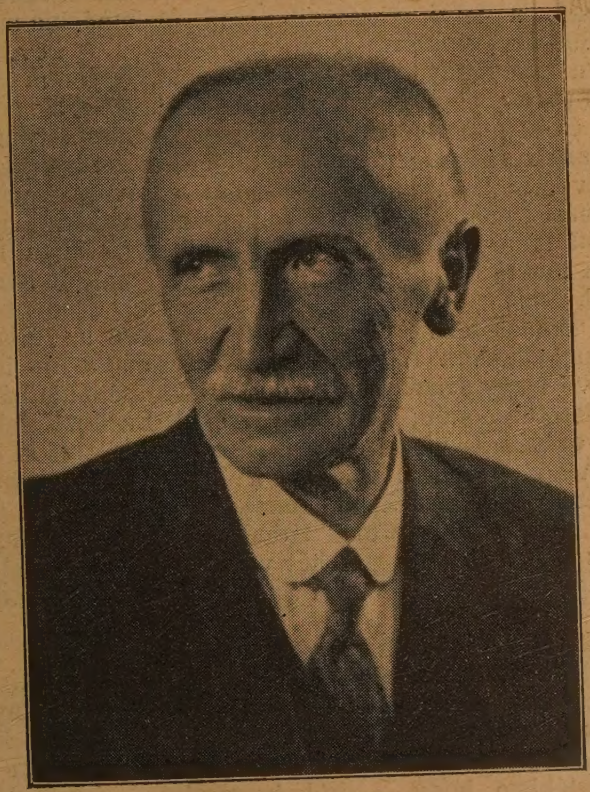

PÁLFFI MÁRTON.

Unitarian College 2416 Allstonway
Berkeley, California, U.S.America.

Pálffi Márton.
(1873—1938.)

Mi, akik között élt és dolgozott, aggódva láttuk, hogy az utolsó években egészségi állapota egyre gyengült, testének ellenálló képessége folyton hanyatlott. A nyári vakáció kezdetén aztán ágyba döntötte a betegség és augusztus 11-én elszállt a földi részből a mindig lobogó, tüzes lélek.

Az aranyosszéki Moldovăneştiben született 1873 november 8-án. Apja Pálffi Benedek, gazdálkodó, anyja Fazakas Judit volt. A család tiz gyermeke közül ötön értek felnőtt kort.

Az elemi osztályokat szülőfaluja községi népiskolájában végezte. Ezekről a kezdő évekről a következőket irja: „Két télen át sem sikerült behatolnom bötüvetés rejtelmeibe. A „mesturam" a kis fiukkal nem sokat törődött, elég baja volt a nagyokkal. Egyházi éneket, nó azt tanultunk eleget."

A középiskola I—V. osztályait a turdai unitárius algimnáziumban, a felső osztályait cluji főgimnáziumunkban végezte 1892-ben szintiszta jeles eredménnyel. A következő iskolai évben tanulmányait a cluji tudományegyetem bölcsészeti karán folytatta, ahol tanári pályára készülve, szakcsoportjául a magyar és a latin nyelvet és ezeknek irodalmát választotta. A három tanári vizsgafokozatnak általános dicséretes eredménnyel megfelelve, 1889 novemberében tanári oklevelet nyert.

Tanári müködését cluji főgimnáziumunkban mint szakvizsgázott tanárjelölt már 1897 szeptember havában megkezdte helyettes tanárként. Ebben a minőségben tanitott három éven keresztül, amikor egyházi főhatóságunk 1900 szeptember 27-én végleges rendes tanárnak választotta s ebben az állásban haláláig munkálkodott. 1906 május 20-án családot alapitott, feleségül véve Nagy Gizellát Huedinből. Házasságából három gyermek született: Zoltán, Róza és Erzsébet. Ezeknek felnevelésén és elhelyezésén kivül nevelt leányáról, Gizelláról is ő gondoskodott. A sors megadta neki azt a boldogságot, hogy fia a gyógyszerészi pályán, Gizella leánya jövőjét tanitói oklevél és házasság révén biztositottnak láthatta. Másik két leánya esküvőjétől is már csak egy pár hét választotta el, de azt már nem tudta megvárni: csak láthatta az igéret földjét, de oda be nem mehetett.

Szaktárgyai közül a magyar nyelv és irodalom állott közelebb lelkéhez. Ezt bizonyitja az is, hogy az 1904. és 1905. évek nyári szünidejét a rokon finnek között töltötte, nyelvészeti és néprajzi tanulmányokat folytatva. A finn nyelven kivül már fiatal korában foglalkozott a román, német és francia nyelvvel olyan mértékben, hogy — szükség szerint — iskolánkban tanitott németet, románt és franciát is. Ezen kivül a tudományos

kutatás és munkásság által megkivánt mértékben ismerte az angol, olasz és török nyelveket.

Az elméleti tanulmányok, a szellem kiképzése mellett nagy gondot forditott testének fejlesztésére is. Már diák korában az iskola legjobb szertornásza volt. Az iskolából kikerülve, feltünő teljesitményeket vitt véghez a kerékpár-sportban s virtuskodásból nem egyszer nyomta fel magát kerékpárján a hosszu és meredek feleac-i uton.

A szorosan vett tanári munkán kivül évekig könyvtárosa volt a kollégiumi Nagykönyvtárnak és irodalmi téren is szép munkásságot fejtett ki. Az egyházi, társadalmi és irodalmi egyesületekben számos előadást, felolvasást tartott. Tagja volt az Ardeali és Unitárius Irodalmi Társaságoknak, több egyházi és világi kulturális egyesületnek. Főbb irodalmi munkái a következők: Az Okszerü Vezér és Brassai nyelvtaniró munkássága. Cluj, 1899. Nyelvérzék és Iskola. Cluj 1900. Oker-Blom: Doktor bácsinál falun. (Forditás finnből) Cluj, 1904. Rackallio-Dagmar asszony dalai. (Forditás versben finnből) Cluj, 1908, Dávid Ferenc: Rövid magyarázat facsimilis kiadása. Cluj, 1910. Unitáris Énekeskönyv. Cluj, 1924 és 1934. Janus Pannonius epigrammainak forditása (kéziratban). Ezeken kivül számos eredeti, részint alkalmi költeménye és versforditása jelent meg az egyházi és világi folyóiratokban. Az egyetemes egyház szempontjából irodalmi munkásságának a legfontosabb része énekeskönyvünk átdolgozása és számos uj énekkel való gazdagitása, mert ennek közvetlen hasznát látja, szépségeit élvezheti és lelkiekben gyarapodhat minden egyházközségünk minden tagja.

Irásmüvészetét a szeplőtlen magyarosság, tömörség, a kifejezés ereje, az egyéniségét visszatükröző pattogó szófüzés, kurucos nekivágás jellemzi.

Pedig Pálffi Márton szelid természetü, csendes ember volt, a meghunyászkodás vagy gyávaság legkisebb velejárója nélkül. Ez a szelid tanár azonban meggyőződéses igazsága védelmében mindig bátran szállt harcra szóval és tollal. Ilyenkor aztán nem nézte, hogy a vágás, vagy a szurás kit hol ér, mert a fő dolog nem az emberi érzékenység, hanem az elv, az igazság.

A lelkesedés harcias tüze vonta be arcát, ha Petőfi lángelméjét, Madách és a többi nagyok halhatatlanságát hirdette a tanári katedráról. Előadásában sohasem tévedt az életrajzi adatok és más aprólékosságok utvesztőjébe, hanem a nagy, az iróra kizárólagosan jellemző vonásokkal alkotta meg az irói arcképet s aztán az általános, összekötő irodalmi eszméket igyekezett az ifjuság lelkébe beleplántálni, vagyis azt, aminek meg kell maradnia örökre az agy redőiben, mert azt minden általános müveltségü embernek tudnia kell.

Gálffy Zsigmond.

* * *

Pálffi Márton holttestét a kollégium disztermében ravataloztattuk fel és innen temettük augusztus 13-án d. u. 4 órakor. Az egyházi gyászbeszédet volt osztálytársa, legmeghittebb barátja, Ürmösi Károly esperes-lelkész tartotta felette. Szép szavait a szubjektiv érzések kifejeződése még meghatóbbá tették. Az érdemet elismerő és értékelő, mélyértelmü szavakban mondott főpásztori bucsut dr. Boros György püspök, utána az Egyház, annak intézményei és egyesületei nevében dr. Szentiványi József egyházi főgondnok bucsuzott a megboldogulttól szivből jövő, keresetlen szavakkal jellemezve az Egyház hüséges fiát és szolgáját. A tanuló ifjuság nevében Perdéli Béla végzett VIII. oszt. tanuló bucsuzott el a megértő jó tanártól. Az Erdélyi Irodalmi Társaság részéről Walter Gyula iró mondott költői lendületü beszédet. A kollégium, annak Elöljárósága és Tanári kara nevében, sorrendben a főgondnoki beszéd után, a kollégium igazgatója mondott utolsó Istenhozzádot a következő szavakkal:

A Kollégium szellemi és anyagi épülete: az Elöljáróság, Tanári-kar s a Muzsáknak és Erényeknek szentelt falak nevében szomorú szivvel, fájó lélekkel állok meg koporsódnál egy utolsó bucsuzásra, egy utolsó kézfogásra, szeretett és nagyrabecsült tanártársunk, Pálffi Márton.

A fájdalom annál keservesebben markol a lelkünkbe, minél inkább meggondoljuk, hogy még az elmult iskolai évben is, gyengülő testtel ugyan, de kitartó és bizó lélekkel csepegtetted tanitványaid lelkébe a magyar irodalmi alkotások édes mézcseppjeit s alig pár hónap után, ime, elnémultak a beszédes ajkak, megszüntek örökre Arany, Petőfi, Madách s a többi nagy szellem müveit magyarázó lelkes előadásaid.

És gazdátlan maradt a toll, amellyel oly eredeti és éles meglátással jártad be egyháztörténetünk, a magyar irodalom és nyelvészet területeit, s amellyel szépen csengő rimű és pattogó ütemü sorokba öntötted érzéseidet és gondolataidat és amellyel — csak úgy pihenés cimen — más népek költészetének virágos rétjéről is csokorba szedted, édes anyanyelvünkön nekünk illatosabbá tetted a neked tetsző, legszebb virágokat. — Gazdátlan maradt a toll, amellyel életednek talán legmaradandóbb alkotását, életmunkádnak mintegy megkoronázását végezted akkor, mikor közvetlenül tettél az Úrnak szolgálatot, ujraszerkesztve költői ihlettel átdolgozva és nagyszámu eredeti énekkel gazgagitva templomi Énekeskönyvünket.

Aranyosszéknek abból a sarkából jöttél e kollégiumba már mint kis diák, ahol az Aranyos ezüstszinü fodrai mintegy megszöknek a rimeteai és burui hegyek szoritó öleléséből a Várnyaknál, hogy aztán nyugodtabban folytassák utjokat a sikságon. A háttérben, jobb- és baloldalon erdőkoszoruzta hegyek és elől, kelet felé lelket deritő, termékeny sikság — egészen a mezőségi dom-

bok látóhatáráig. Gyermek- és ifjukorodban sokszor járhattál és állhattál az Arieş partjain, szemlélve a folyó rapszódikus iramát, mert lelked e folyónak és e tájnak hű vetülete volt: rapszódia, mondhatnám: magyar rapszódia. De a gondolatok, érzések, meglátások és megitélések hullámzásai, rapszódiái közepette is a bátor, az igazságot kereső, azért késhegyig harcoló lélek mellett ott aranylott a mély érzésü sziv, amelynek melegét érezhették és élvezhették a tanártársak és tanitványok, a család és jó barátok. Ezt a szivet és egész egyéniségedet a nemzeti és egyházi hagyományokon alapuló nemes konzervátivizmus patinája vonta be, anélkül, hogy az ujabb szellemi és irodalmi irányzatok s az ifjuság ujszerü megnyilatkozásai, akarásai elől lelkedet elzártad volna.

Oh, milyen boldog voltál, ha tanitványaid valamelyikében az irói tehetség egy-egy szikráját megcsillanni láttad! Milyen örömmel nyultál hóna alá, hogy irányitsad, segitsed, bátoritsad!

Harminckilenc évig tartó tanárságod alatt egybeforrtál a Kollégiummal testileg-lelkileg. Most a test eltávozik körünkből, de lelked, az a bátor, harcias, erős, őszinte, becsületes és hűséges lélek tovább fog élni e falak között és e falakon kivül. Tovább fog élni az intézet annaleseiben, tanártársaid s százakra menő tanitványaid emlékezetében és Egyházunk kulturhistoriájában.

Legyen álmod csendes, pihenésed háborgatás nélkül való. Szeretett kartársunk, Pálffi Marci, Isten veled!

Dr. Boros György püspök úr mondotta el ezután bucsuszavait az alábbiakban:

Ugy áll előttem, mint a hitért és igazságért vitézül harcoló ifju levente, pedig hangja már törékeny, lába ingadozó. Nem ismert akadályt, ha védeni kellett nyelvét, hitét és egyházát. Az ősök hite táplálta lelkét s jól tudta, hogy minél nagyobb a veszedelem, annál közelebb az isteni segedelem. Szülőföldje multjából sok példa mutatta, hogy az unitáris vallás lelki kincs, melyet ép olyan elszántsággal kell védeni, mint a Keresztes Mező rengő arany kalászát.

Senki jobban át nem érezte, hogy nyelvében él a nemzet, s mint vitéz elődei kezében a kard, ugy szikrázott ajakán a gyilkoló guny és szatira, ha valaki könnyelmüen megsértette a magyar nyelv örök szabályait. Senkisem tudott hivebb ellenőre lenni a magyar nyelvnek, mint ő. Senkisem tudott mélyebben belelátni a nyelv igazságaiba, mint ő. Senkisem volt hivebb tanitványa a nagy Brassainak, mint Pálffi Márton.

Élete utolsó részében az unitárius himnologia szépitését tekintette legfőbb feladatának. Egyik fő-törekvése az volt, hogy

az énekben is nyilatkozzék meg az, amit az ujkor unitárius felfogása már kitermelt a szószék számára és a hittanban. Aggódva látta, hogy énekeinkben az ősi zamat helyett az idegen dogmai forma uralkodik, s midőn ezt bátran kicserélte, némi büszkeséggel vette át a multban kegyelettel használt régi költők dalait.

Sajnálta, hogy nem rendelkezett a másik aranyosszéki, Székely Sándor, papiason emelkedett költői nyelvével, de mégis az ő érdeme, hogy énekkönyvünk dalai megujultak, szövege szebb ruhát öltött.

A tanárt az iskola méltán siratja, tanitványai egész életökben tisztelettel fogják emlegetni. A püspök az egyház és a maga nevében, a nagy veszteség sulya alatt, szomoruan helyezi koporsójára az elismerés hála-koszoruját.

Elveszitettünk, kedves tanácsosunk, szeretett jó barátunk, de vigasztaljuk magunkat szép éneked szavaival:

„Hitünk reményünk csak te vagy
Mindenható oh, el ne hagyj.

* * *

Meghallgattál,
Vigasztaltál
Nagy Istenünk.
Óh, Te ki fent vagy,
Maradj, maradj.
Mindig velünk."

Kozma Zoltán emléke.
(1892—1936.)

Kozma Diménynek, a hires Inlăceni-i volt lelkésznek volt a fia. Olyan lelket örökölt az atyjától amely örökké telve volt vágyakkal, reményekkel, tervekkel, lelkesedéssel, munkakedvvel, de tulajdonképpen csak otthon, a magacsendességében, mikor a nagy világból senki sem látta, érezte igazán jól magát s akkor is tudott valójában megnyilatkozni. A lelkében sokkal több kincs volt elraktározva, mint a mennyiről a világ tudott. Csak amikor beszélni kezdett, amikor gondolatai egymásután megjelentek, akkor győződtünk meg arról, hogy egy valóságos kincsesbánya az ő lelke, amely telve van gazdag tartalommal. Lelkészi pályáját a távoli Polgárdiban kezdette, onnan jött a Nyikó melletti Sânmicläuşra, majd pedig Firtuşu lelkésze lett, ahol édes atyja

megkezdette lelkészi szolgálatait s ahol ő is boldog gyermek éveit töltötte. Istenem, milyen boldog volt, mikor szülőfalujának papja lehetett! A falu oly magaslaton van, mint egy szószék a templomban. A Firtushegy déli oldala valóban egy hatalmas szószék a természet nagy és dicső templomában. A szerényigényü Kozma Zoltán egész életére berendezkedett e regényes, szépséges tájon. Boldog volt. Az élet hivta és ő a hivó szónak nem tudott ellentállani. Amikor azt hitte, hogy a boldogságot megtalálta, akkor találkozott azokkal a különös akadályokkal, melyekkel a kegyetlen és kiszámithatatlan véletlen elébe áll az emberi életnek. Ő nem tért ki az utból, amelyen elindult. Nem hitt a rosszban, hanem a jóban. Hitt az ő erejének törhetetlenségében, de az emberi erő véges, a viharral, a lehetetlennel nem tudott megbirkózni: összeomlott, összetört, mint a villámsujtotta fa. Benne is valóra vált az a tény, hogy a lelkészi munka olyan, mint az édes anya munkás szeretete: amikor élvezzük áldását, nem tudjuk méltányolni, csak amikor elveszitettük, akkor jutunk tudatára a nagy veszteségnek. Kozma Zoltán egyike volt a legbuzgóbb és munkásabb lelkészeknek. Tragikus sorsa emeli azoknak a számát, akik névtelenül, ismeretlenül, lelkükben égő lánggal életük derekán kettétörtek, korai sirba szálltak a hivatásteljesités szent küzdelmében. *B. P.*

Visszhang egy zsoltárra.

Szeretlek Uram Istenem, erősségem, oltalmazóm!
Szeretlek kősziklám, váram, menedékem, szabaditóm!

Nincsen nekem jóbarátom, de ellenem annál több van.
Egyedül csak benned bizom, a Te szent, nagy jóságodban.

Oh Uram! én kicsi vagyok, a semminél is kevesebb,
Mégis szabad magasztalnom Te háromszor szent nevedet.

Mégis szabad hitem által, magam gyermekednek néznem,
Mégis szabad, szentül, tisztán emelt fővel járnom, élnem.

Szabad vagyok, boldog vagyok, nem ismerek szolgaságot,
Szent fiad hozta el nekem az áldott, szent szabadságot.

Oh, ha egész életemben, minden percben hálát adnék,
Akkor se tudná eléggé megköszönni, mit Te adsz még.

Szeretlek én erősségem, jó Istenem hűn szeretlek.
Oh fogadd el a szivemet, oh tarts engem gyermekednek!

S. Sillay Erzsébet.

Az egyház.

Sokszor elhallgatom, hogy némely hittestvérünk mily odaadó buzgósággal és milyen éleslátással sorolja fel egyházi életünknek s általában egyházunknak fogyatékosságait. Szinte magával ragad az a jóhiszemü buzgóság és szinte fáj, hogy a nagy ékesszólással elmondott birálattal szembe kell szállani. Hiszen nekem is, aki az egyházban egy szerény, jelentéktelen, de felelősségteljes állást töltöttem be, fáj minden, ami nem a virágzást, haladást, fejlődést, a jogos várakozások és reménységek teljességét jelenti, különösen mikor a magam munkaköréről van szó, amiért én vagyok a felelős. Azonban be kell látnia mindenkinek, hogy az egyház is embereknek, magasszellemű, de gyarló, tévedő embereknek az alapitása. A legnagyobszerü emberi alkotás sem tökéletes; ha tökéletes volna, nem volna emberi. Ámde az egyházi szervezetben benne van minden, ami a gyarló emberi élet javitására, tökéletesbitésére irányul. Tőlünk függ, hogy mit látunk meg benne: a gyarlóságot, hiányokat-e, vagy pedig a magasabb élet lehetőségeit. Ha kimegyünk egy virágzó rétre, ott sok mindent látunk: külömböző, elragadó szinü virágokat, de látunk bojtorjánt, keserülapit és más nem éppen elbájoló burjánokat. Aki szereti a szépet, nem esik kétségbe a burjánok miatt, hanem azokat egyszerüen kiirtja s hasznos és szép növényeket ültet oda. Igy lehet a rétet és a kertet széppé és hasznossá tenni. Az egyházban is csak ez lehet a helyes módszer. Legyen eszed és bátorságod a helyes birálatra, lásd meg a dudvákat, burjánokat és hiányokat, de ezzel ne elégedjél meg: állj be a munkások közé s tedd széppé és értékessé egyházadat, szebbé és értékesebbé, mint amilyen volt. Ez az épitő munka. A megfelelő segitő akarat nélküli birálat, becsmérlés, félrehuzódás romboló, pusztitó munka. A mai korban egyéb csapások között megértük azt is, hogy templomokat rombolnak, egyházakat semmisitenek meg. Amikor megsemmisül egy egyház, csak akkor látszik meg, hogy mi volt annak az értéke. Ha az egyháztörténelmet tanulmányozzuk, meglátjuk, hogy mily nehéz volt az egyház megalapitása. A vértanuknak egész sora kellett ahhoz, hogy a keresztény egyház megalakulhasson. Az pedig valósággal isteni csoda, hogy annyi ellenáramlat között a mi egyházunk megalakulhatott és fönnmaradhatott. Lehetetlen meghatódottság nélkül olvasni egyháztörténelmünk lapjait. Mennyi hősiességről, mennyi önfeláldozásról, mennyi szeretetről beszélnek ezek a lapok!... Az élet ma is

szeretetet, áldozatot, odaadást követel. Figyeljük szeretettel egyházunk ügyeit; vegyünk részt minden munkájában az alkotás, a tettrekészség, az épiteni vágyás elhatározásával. A vallásos ember nem a szálkát keresi a más szemében, hanem önmagát birálja, hogy mi hiányzik belőle, mit kell megtennie, mit mulasztott el. Ez a vallásos ember megkülömböztető vonása. Szeressétek, segitsétek hát a templomot, az egyházat, mert a mi lelki életünknek igazi védelme, segitsége, oltalmazója. *B. P.*

Ki lesz a jövő Messiása?

(Foszlány egy dolgozatból.)

Az lesz a jövő Messiása, aki összetöri a dogmák és előitéletek béklyóit s egy olyan közszellemet teremt, amelybe — aki beleilleszkedik, — az egész boldogságát a köz boldogságában keresi s az Istent önmagában imádja.

Amikor ez a közszellem általánossá válik, akkor minden templom minden ember temploma lesz és a papok nem vallási konfessziók szellemében, hanem „lélekben és igazságban" fogják imádni és imádtatni az Istent. Ekkor lesz Istenországa e földön és boldog az ember.

Várjuk a Messiás eljövetelét!... Én azt mondom, ne várjuk, hanem lássunk munkához. Hátha én, hátha te, hátha ő benne már meg van születve a szabaditó!... Dolgozzunk csak mindig másért és egy szebb és boldogabb létformáért.

Vegyük tudomásul, hogy minden bolygónak megvannak a maga lakói. A mienk a föld. Nekünk itt kell élnünk és halnunk. Az ember vagy tud boldogulni a földön, vagy nincs számára boldogság.

A mindig fejlődő tudomány igéri és biztositja a boldogságot, de csak megfelelő közszellem mellett.

Hogy ez a közszellem kialakulhasson, vezessen minden cselekedetünkben az általános emberszeretet és jellemezzen minden embert a *becsület.*

A többi jönni fog magától.

Árkosi Tamás,
esperes-lelkész.

Az anyagelvüek (materiálisták) amaz álláspontja, hogy minden az anyag, éppen annyira nélkülözi az igazságot, mint a legalaptalanabb teológiai dogma. *Huxley Tamás.*

Vásárhelyi János református püspök.

Hazarészünkben a református testvéreink ez év junius hó 30-án teljes egyhanguasággal püspökké választották Vásárhelyi János eddigi püspök-helyettest. Egy püspöki állás és hatáskör annyira jelentős, hogy az nemcsak a szoros értelemben vett hitfeleket érdekli, hanem érdekli az egész lakósságot s a mi sajátságos körülményeink között az egész magyar kisebbséget. Az emberek nem lakhatnak légüres térben, ahol mindenki minden más behatás nélkül érvényesitheti az akaratát, hanem társadalomban élünk, ahol sok nép, különböző felekezetek, osztályok és fajok vannak elhelyezkedve s igen sokszor, mondhatnók talán mindenkor a vezérek bölcsességétől függ, hogy a különböző osztályok, felekezetek egymással az áldott béke és termékenyitő, egymást megértő, fejlődő munkában találkozzanak és ne a széthuzásban, gyülölködésben. A keresztény egyházban különböző felekezetek vannak és lenni fognak ezután is. Hiu gondolat az, hogy valaha egységes, teljesen egyező hite legyen az egész emberiségnek. De a hitbeli különbözőségekben is van egység és valósággal ellenére van Jézus Krisztusnak, aki csak önmagára gondol és a mások meggyőződésének jogosultságát nem ismeri el. A különböző egyházak fönn fognak maradni mindaddig, amig az Isten ugy akarja. És az Isten akaratja az is, hogy a különböző egyházi szervezetek egy magasabb cél érdekében: Isten országa megvalósitásáért együtt müködjenek.

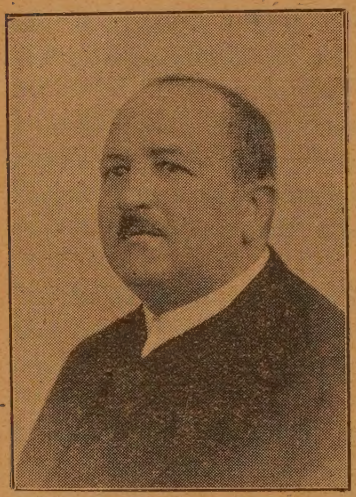

Örömmel adunk kifejezést azon meggyőződésünknek, hogy Vásárhelyi Jánosban mindig azt a nagy papot láttuk és tiszteltük, aki a keresztény eszményeknek tiszta megtestesitője volt s akinek munkássága nemcsak egyháza, hanem egész hazarészünk szempontjából igazi értéket jelentett. Mint püspökhelyettes mindenkor közel állott az egyház kormányrudjához s mint hazarészünknek egyik szellemi vezére nemcsak a református egyházban, hanem általában a közéletben is tisztelt és becsült nevet vivott ki magának. Mint iró nemcsak a református egyház irodalmát, hanem a magyar irodalmat általában is jelentős müvekkel gazdagitotta. Több, mint tiz esztendeje szerkeszti a Reformátusok Lapját, a Református Szemlének felelős szerkesztője. Megjelent könyvei között a legjelentősebbek: *Bizonyságtétel*, *Tudom kinek hittem*, *Jobban tied Uram*, *Hittem, azért szólottam* cimü beszédgyüjtemények, melyek szellemének gazdagságáról tesznek tanubizonyságot. Ezeken kivül

imádságos könyve, temetési beszédei is megjelentek, valamint *A mi hitünk* és *A család élete*, az *Élet utja* és *Református élet*. Kiválóan jeles könyve az életbölcsességtől ihletett *Életből az Életnek* cimü müve, amely hetenként a *Magyar Nép* cimü jeles folyóiratban is megjelent. Isten hatalmas munkaerővel áldotta meg ezt a kiváló embert; alig van magyar megmozdulás, amelyben részt ne vett volna. Egy alkalommal kamarai képviselő is volt. 1888 junius hó 12-én született Ciucin, régi református lelkészi családból. Erejének teljességében lévén, még sok és jelentős munkának az elvégzése vár reá. Adja a jó Isten, hogy továbbra is azzal az erővel, lelkesedéssel és kitartással szolgálhassa a szent ügyet, amint eddig tette s püspöksége alatt egyháza benső továbbépitése mellett nyerjen további megerősödést az egyházak közötti együttmüködés eszméje. *B. P.*

IX. Ifjusági konferencia.

A D. F. E. I. K. Egyetemes Szervezete IX. nyári konferenciája julius 9—12-én zajlott le, Dâmbău-n és a szomszédos unitárius községekben. Kilencedikszer gyült össze ifjuságunk, hogy számot adjon egymásnak évi munkájáról és lélekemelő ünnepségek keretében zárja be az eltelt munkaévet s kezdje meg az ujat. Bár kevés résztvevővel, de annál nagyobb sikerrel folyt le a négy napos találkozás, melyről az alábbiakban számolunk be olvasóinknak.

Julius 9-én délelőtt az ünnepi diszbe öltözött vendégszerető dâmbău-i gyülekezet a vidékről összegyült ifjusággal, zsufolásig töltötte az ősi templomot. A szószéken Kökösi Kálmán band-i lelkész jelent meg s lélekemelő imában kérte Isten segitségét, áldását az ifjuság munkájára. Utána Fikker János elnök, plăieşti-i lelkész, lendületes beszédben fejtegette, hogy az aratás idején az ifjuság is összegyült, hogy évi fáradozásának gyümölcsét learassa és kévébe kösse. Üdvözölte a megjelenteket és megnyitotta a konferenciát. A megnyitót a szokásos formaságok, üdvözlések és különböző jelentések követték. Különös érdeklődést váltottak ki a köri jelentések, melyekből kitünt, hogy a legtöbb egyházközségben szép, eredményes ifjusági munka folyik s meghátrálást, csüggedést nem ismerve a legnagyobb nehézségek között is elvégzik feladatukat. De azért még mindig akadnak helységek, ahol egyáltalában nincs egyleti élet, amely nem idegen elemek által görditett akadályok következménye, hanem a vezetők nemtörődömségén, hanyagságán mulik. Örömmel töltött el a szerkesztő jelentése, mely a Kévekötésnek meglepő haladásáról, fejlődéséről ad számot. Ismertette a kiadás nehézségeit, melyek leküzdése nagy erő-

feszitésbe került. Megköszöni Lőrinczy Mihály cluji s.-lelkész fáradozását, aki szivességből egész éven át felelős-szerkesztője és administratora volt a lapnak s igy ő is nagy mértékben hozzájárult a lap tartalmának állandó nivón tartásához. Áldásos munkájukért a szerkesztőket a konferencia jegyzőkönyvi köszönetben részesitette.

A közebéd elfogyasztása után a diciosânmartin-i nitrogéngyárat tekintettük meg. Itt Gál Ernő főmérnök a látogatás befejeztével szeretetvendégségen látott.

10-én délelőtt Rostás Dénes, calnic-i lelkész imája után Dr. Fazakas János, egyházi jogtanácsos tartotta meg gazdag programot nyujtó előadását „Az ardeali magyar ifjuság önvédelme" cimmel. Az előadást megfeszitett figyelemmel hallgattuk végig, mert éreztük, hogy annak minden szava javitani, gyógyitani akar sajgó sebeinken. Egy szivvel-lélekkel küzdő ember meglátásait, tapasztalatait kaptuk, aki kész minden áldozatra sorsunk jobbrafordulásáért. Fájó sebeket érintett s ezzel magyarázható a hozzászólások sokasága is, melyek után a Konferencia elhatározta az előadás teljes egészében való kinyomását, ugy a Kévekötésben, mint külön lenyomatban is, hogy azt ismerjék meg azok is, akik nem lehettek jelen a dâmbău-i templomban. (A különlenyomatot a Kévekötés szerkesztősége fogja terjeszteni.)

Délután az adămuş-i ősi templomban volt lélekemelő ünnepség, melynek müsorát Fikker elnök üdvözlete, Kiss Tihamér, helybeli lelkész válasza, Lőrinczy Géza lupeni-i lelkész magasan szárnyaló előadása és két helybeli szavalata alkotta. Lőrinczy előadásában „Unitárius vallás, unitárius munka", fejtegette vallásunk tisztaságát, melyben az értelemnek, rácionálizmusnak is nagy szerepe van. A vallás és munka közötti kapocs fontosságát hangsulyozva, az unitárius tennivalókra tért át (unitárius irodalom, szószék irodalom létesitése, gazdálkodás fejlesztése, cserkészet, állandó konferenciás tábor stb.), melyek megvalósitására az ifjuságot hivja fel. Előadásának értékét többen értelmes hozzászólásukkal emelték. Az ünnepély után ismerkedtünk az adămuş-iakkal és jóétvággyal fogyasztottak el a hivek adományából összeállitott pompás vacsorát. Este, lámpafény mellett, az iskola udvarán gyült össze a társaság, ahol Rostás Dénes lenyügöző beszédét hallgatta végig, melyben munkára hiv, buzdit és lelkesit a kiváló szónok. Majd Kővári Jakab és mások humoros elmesélése, népdalok éneklése közben, jóhangulatban bucsuztunk az adămuşiaktól.

A konferencia harmadik napján imádkozott Fülöp Árpád, racoşul de jos-i lelkész, előadást tartott Dr. Szathmáry János és Dr. Mikó Imre.

Dr. Szathmáry „Az ardeali magyarság életének új utjairól" beszélt. Hibák, hiányok felsorakoztatása után a gazdasági szervezkedésre, szövetkezetek megteremtésére, pénzintézetek, gazdasági egyletek stb. fontosságára hivta fel az ifjuság figyelmét.

Dr. Mikó Imre a Népszövetségről tartott érdekes előadást. Ismertette az alapokmányt. Annak fontosabb cikkelyeit megmagyarázta s különböző szerveiről, bizottságairól érdekes képet festett. Előadásából kitünt, hogy a Népszövetség egy kitünő intézmény, de mi, kisebbségiek, tőle sokat nem szabad várjunk és nem is várhatunk, hanem igyekezzünk saját lábunkon, saját erőnkből fenntartani magunkat.

Az előadások befejezése után a választásokra került a sor. Az uj vezetőség névsora a következő. Elnök: Simén Dániel, făgăraş-i lelkész. Ügyvezető elnök: Dr. Fazakas János, egyházi jogtanácsos. Alelnökök: Bende Béla, Nagy Klára és Tana József. Titkár: Filep Imre. Jegyző: Orbók Gyula. Pénztáros: Csifó N. László. Ellenőrök: Nagy Zoltán joghallgató és Nemes Sándor. Főszerkesztő: Rostás Dénes, calnic-i lelkész és szerkesztő Székely Gyula. A konferencia felkérte Szent-Iványi Sándor teol. tanárt, hogy legyen segitségére a tisztikarnak és támogassa az ifjuságot munkájában.

Délután a seuca-i egyházközséget látogattuk meg. Feledhetetlen élményben volt részünk. Ritkán látott lelkesedéssel és szeretettel vártak és fogadtak. Üdvözlő beszédet Fikker János tartott. Válaszolt Mátyus Gergely lelkész. Szavalt Mátyus Mancika és Nagy Zoltán, alkalmi beszédet mondott Szent-Iványi Sándor. Az ünnepély befejeztével a gazdagon teritett asztalok köré sereglettünk, s testünk táplálásáról sem feledkezve meg, boldogan megvacsoráztunk.

Estére kellemes hangulatban Diciosânmartin-ba vonultunk, ahol kitünően sikerült müsoros estélyt rendeztünk. Az estélyt Fikker elnök nyitotta meg. Megnyitója után Gvidó Béla esperes ur a D. F. E. üdvözletét tolmácsolta. Az estélyen előadást tartott Dr. Csegezy István orvos, „Dani bá" mókákat olvasott fel Lőrinczy Gergely lelkész, szavaltak: Székely Gyula, Fülöp Árpád, Nagy Zoltán és Lőrinczy Géza (saját verseiből). Gyönyörüen hegedült ifj. Márkos Albert. A bemondó szerepét Péterffy Mihály töltötte be.

Vasárnap a konferencia több helyen tartott istentiszteletet. Dâmbău-n Fikker János, Diciosânmartinban Simén Dániel, Deajon Szent-Iványi Sándor prédikált.

Templomozás után elnökünk megköszönte a hivek szivességét, szeretetteljes fáradozását és végkép elbucsuztunk a dâmbău-iaktól.

Délután Diciosânmartinban a konferencia, istentisztelettel egybe-

kötött ünnepélyen fejeződött be. Az ünnepi szónok Szent-Iványi Sándor volt.

A kulturházban reggelig tartó táncmulatság vetett véget a 4 napos konferenciának.

Ugy éreztük, hogy nem hiába gyültünk össze, mert végeztünk is valamit, ami hozzájárul célunk eléréséhez és munkánk megvalósitásához. Izig-vérig magyar és unitárius emberek vendégei voltunk, akik megértették, hogy miért gyültünk össze, velünk éreztek, velünk voltak és örvendeztek az ifjuság munkavágyán és fáradozásán s elküldötték fiaikat közénk, akikben igazi bajtársakat, testvéreket fedeztünk fel.

Mindnyájan sajnáltuk, hogy olyan hamar ott kellett hagyjuk kedves vendéglátóinkat. Igazán örvendettünk, hogy ott lehettünk. Köszönjük nekik e feledhetetlen napokat. *Jelenvolt.*

Olvassátok a Bibliát.

Még csak most tudom, hogy szép lehet az élet,
Mikor mindennap a Bibliámmal élek . . .
Mikor minden reggel sóvárogva várom, mit szól az én Uram,
Istenem, Királyom,
Egyedül csak tőle várok segitséget, munkámra áldást,
lelki békességet.
Oh mily szegény, árva, beteg valék régen, mikor nem ismertem
az Urat egészen . . .
Pedig ő várt engem mióta csak élek, megbocsátva bűnöm,
várt, hogy neki éljek.
Oh én jó Megváltóm, milyen nagy boldogság,
Hogy most már ismerlek, s tied ez az ország . . .
Szivem lett a Te szent, dicső szép országod,
Oh uralkodj benne, s légy örökre áldott . . .

S. Sillay Erzsébet.

Az első tantárgy. A budapesti Skót Misszió rövidesen száz-éves fennállását fogja ünnepelni. Feljegyzésre méltó, hogy a Skót Misszió budapesti iskolájában — ahol kb. 300 gyermek tanul — osztályonkint és naponta az első tantárgy a Biblia. A gyermekeket csak ugy veszik fel az iskolába, ha a szülők nyilatkozattal tudomásul veszik azt, hogy a gyermekeiket a Bibliából oktatják.

Simén Domokos emlékünnepély az I. G. Duca-i körben. Az I. G. Duca-köri Dávid Ferenc Egylet augusztus hó 2-án Tarceştin tartotta meg évi rendes gyülését, amelynek kiváló fénypontját alkotta a Simén Domokosról való megemlékezés születése 100 éve alkalmából. A komoly, bensőséges ünnepély d. u. 4 órakor istentisztelettel kezdődött, amelyen hatalmas tömeg vett részt a szomszédos falvakból, közelről és távolról. Istentiszteleten a szószéki szolgálatot Péterfy Mihály jacod-i lelkész teljesitette kiváló sikerrel. Énekelt a cobateşti és mihaileni vegyeskar Ajtay József vezetése alatt nagy hatással; Simén Domokos szellemi képét Vári Albert teol. akad. dékán festette meg, amelyből megállapitható volt a nagy teológus gondolatvilága Istenről, Jézusról és az emberről valamint a Bibliáról. Jakab Dénes, Vajda Ilona, Péterfy Dénes, Pap Nusika és Szolga Ferenc kiváló szavalataikkal gyönyörködtették a közönséget. Bede Emil pedig énekszólóval emelte a nagyszerüen összeállitott müsor szinvonalát. Ünnepély után a szokásos rendes közgyülés tartatott. Osváth Árpád a kör tevékeny elnöke lemondott tisztéről, de a gyülés maradásra birta. Titkárnak megválasztották Ekárt Andor lelkészt, alelnöknek pedig Ütő Lajosnét, uj választmányi tagoknak pedig Lőrinczy Lászlónét és Marosi Mártonnét.

Az Egyetemes Unitárius Lelkészkör továbbképző konferenciát tartott Diciosânmartinban f. é. augusztus 18—19—20 napjain.

A fejlődő világot a modern vallásos eszmék megfogó és lenditő erejével továbbépitő unitárius lelkész-kar hivatása magaslatára emelkedve tárgyalta és vitatta meg a modern ember gondolkozását foglalkoztató és befolyásoló vallásos kérdéseket. A mindvégig akadémiai szinvonalon álló konferenciát Pál Dénes egyetemes lelkészköri elnök vezette, ki megnyitó beszédében rámutatott arra a bizonyságtevésre, mely a konferencia megtartása által is, éppen a legsötétebb anyagi életkörülmények mély pontján, az unitárius lelkészi kar életkedvét hirdeti. „Életharcunk két irányu, — mondotta — elméleti és gyakorlati. Mai

életkörülményeink között lelkészi-konferenciánk lényege éppen abban ütközik ki, hogy vallásos alapon nyugvó elméleti és gyakorlati tudásunk gyarapitásával fel tudunk-e emelkedni és fel tudjuk-e emelni egymást és a mi gyülekezeteinket arra a lelki magaslatra, mely az élet lehetőségeibe helyezett unitárius hitünket és reményeinket táplálja és az Egy igaz Isten akaratának teljesülésében megnyugtat. Harcba szállunk, hogy békességet teremtsünk! Frontot épitünk, hogy annak tüzfalai mögött Isten dicsőségére biztos hajlékot emeljünk! Vallásunk főfeladata életünk kereteit minél több Jézusi elemmel kitölteni."

A gondolatokban gazdag elnöki megnyitó után a konferencia üdvözölte Gvidó Béla helybeli esperes-lelkészt és az egyházközséget, akik szeretettel hivták és fogadták gyülekezetükben az unitárius egyház lelkészi karát. Főtisztelendő Dr. Boros György püspök ur és méltóságos Ferenczy Géza dr. főgondnok ur üdvözlő leveleire a konferencia hangulatát és feladatát kifejező, meleghangu üdvözleteket küldött, mely után megkezdődtek a konferencia előadásai.

I. „A ma liberalizmusa" cimen Lőrinczy Dénes bukaresti lelkész tartott előadást, melyben ismertette a liberalizmus lényegét és történelmi fejlődését, rámutatott a liberalis gondolkozás hatásaira a modern élet kialakulásában. Ez az emberi élet és tudás minden ágát érintő előadás különösen teologiai és szociologiai vonatkozásaiban emelkedett ki s felölelte a szabadelvű vizsgálódás tárgyát képező legnagyobb és legfontosabb kérdéseket, melyek ma a gondolkodó és jobb világot kialakitani akaró ember érdeklődésének előterében állanak. Az előadásnak mintegy a tengelyét képezte a megállapitás, hogy az unitárius világszemlélet megvalósulásának legjobb utja a liberalizmus. A haladó élet nagy kérdései elől elzárkóznunk nem szabad, sőt szembe kell néznünk minden modern eszmével, mely uj és jobb életforma kifejlesztésére hivatott.

II. „A lelkész szerepe a falu gazdasági, szövetkezeti és szociális életének irányitásában" cimmel Benedek Gábor chiciş-i lelkész nyujtott égetően fontos és sürgős gyakorlati kérdésekkel foglalkozó előadást. A javak kitermelését és felhasználását az egészségesebb népi jövő kiépithetésének szempontjából részletes megvilágitásokkal és komoly, gyakorlati meglátásokkal tette láthatóvá és érdekessé az előadást. A népesség szaporodásának kérdése a népegészség üggyel kapcsolatban gazdasági és szociális vonatkozásaiban alapos megvitatást nyert a hozzászólások során. A magasabb szinvonalu, kulturélet megteremtésének komoly akarása és fokozottabb törekvése a falu szempontjából nagy és nehéz kérdések, feladatok elé állitotta a lelkészi kart, de a

népi jövő érdekében erős kitartással kell dolgozni. Erre hivta fel ez előadás is a konferencia figyelmét.

III. „A hollandiai szabadalvü teologus konferencia tanulságai"-ról Dr. Varga Béla teologiai professzor tartott kiemelkedően nagyértékü előadást. Ismertette az arnheimi (Hollandia) konferencián tartott előadásait. Az élményre épülő cselekvő vallás mélységeit nagy tudással és filozófiai elmével kutató előadás fejtegetései között Dr. Varga Béla uj fogalommal: „az érték kereszténységgel" ismerteti meg hallgatóságát. A vallás axiologiai jelentését kifejező fogalom a tudós professzor sajátságosan eredeti felfogását adja s nagy tetszéssel találkozott a németországi szabadelvü teologusok körében is. A vallás lényegét a konstruktiv liberalizmus szemléletével vizsgáló teologus és filozófus mélyen járó gondolatai, tudományos megállapitásai élményszerü, felemelő hatást váltottak ki a továbbképző konferencia tagjaiból.

IV. „Az egyházi élet felfrissitését tervező bizottság" munkáját Dr. Kiss Elek teologiai tanár ismertette nagyvonalu, alapvető irányelvekre épitett előadásában. Az egyház gazdasági, társadalmi és hitéleti alapokon nyugszik. Ennek megfelelően halaszthatatlanul meg kell oldani a feladatokat, melyek az egyházi életet a fejlődő világ szempontjai szerint elevenné és áldásosan munkálkodóvá teszik. Elismeréssel emelte ki azon lelkészeket, kik hivatásuk magaslatán állva érzik ezt s nem lankadnak az épitő munkában.

V. „Káténk reformja" cimen Fikker János plăieşti lelkész teologiai magántanár tartott előadást. Mint örvendetes tényt szögezte le, hogy az utóbbi néhány esztendő alatt a történelmi unitárizmus és liberalizmus, valamint humanizmus között mily nagyfoku, kibékülést jelentő közeledés történt. E kiindulási alapon tárgyalja a Kátét. Első sorban hittani szempontból, majd az erkölcsi rész követelményeinek hangsulyozásával. Az időszerü kérdéseket nagy áttekintéssel tárgyaló előadás a valláserkölcsi nevelés célja szerint az unitárius vallásos világnézet kialakitását helyezve előtérbe, rávilágitott a legfontosabb és sürgősebb feladatokra, melyeknek megoldását az emberiség haladó szelleme követeli.

VI. „A parochialis könyvtárakról" Kővári Jakab chinuşi lelkész tartott előadást, minek eredménye volt, hogy a konferencia fontos határozatokat hozott az „Unitárius Parochialis Könyvtár" megvalósitása érdekében, valamint egy unitárius nyomda létesitésének kérdésével komolyan foglalkozott.

Az elméleti és gyakorlati előadások sorozatát az Egyetemes Lelkészkör Közgyülése zárta be, melyen a lelkészi kar legfontosabb

testületi ügyei nyertek beható tárgyalást. Kiemelkedő pontjai voltak a lelkészi kongrua ügye, a lelkészi fizetések arányositása, temetkezési segélyegylet létesitése, szervezeti törvény módositása, pályázati eredmények kihirdetése, Lelkészkör alapszabályainak ujratárgyalása, stb. Közgyülés ujra megválasztotta tisztikarát 3 évre. Elnök: Pál Dénes, alelnök: Fikker János, jegyző: Fekete Lajos, szerkesztő: Sigmond József, pénztárnak: Ekkárt Andor lett.

A népes konferencia minden napon istentisztelettel kezdődött és végződött. Reggeli istentiszteleteken imát mondottak: Pál Tamás, Kiss Tihamér és Lőrinczi Gergely lelkészek. Az estéli istentiszteleteken imát és hitépitő egyházi beszédeket mondtak: Halmágyi János esperes, Simén Dániel és Marosi Márton lelkészek.

A diciosânmartini unitárius gyülekezet testvéri szeretettel fogadta a konferenciát, a tagokat ingyenes szállásban részesitette s egy közös bucsu-vacsora keretében is megvendégelte, amiért köszönet és elismerés illeti az egyházközséget. *F. L.*

Kérelem. Felkérjük a körök titkárait, hogy munkásságukról való jelentést sziveskedjenek legkésőbb október hó 15-ig beküldeni, hogy még idején feldolgozhassuk. Ez nemcsak az egyleti élet rendje szempontjából fontos, hanem a jövő számára fontos közmüvelődési adatként is fog szolgálni. Aki tehát elmulasztja a pontos jelentés készitését és elküldését, nemcsak egyházunk, hanem önmaga iránt is mulasztást követ el. Olvasóinkat, munkatársainkat arra kérjük, hogy a fontos eseményekről sziveskedjenek tudósitást küldeni. A tudósitásokat és cikkeket kérjük mindig a hónap 20-ig beküldeni, mert csak abban az esetben tudjuk közölni a következő számban.

Nemzetközi vallásos értekezlet Árheimban. (Hollandia). Korábban már hirt adtunk volt arról, hogy a szabadelvü kereszténység nemzetközi társulata a jelen évben julius 28-tól aug. 2-ig tartja a szokásos évi értekezletét Arheimban, melyre egyházunk dr. Varga Béla egyházi főjegyzőt küldötte ki. A nevezetes értekezletre 11 országból jelentek meg képviselők és rendkivül nagy, válogatott hallgatóság vett részt a magas szinvonalu konferenciában. Kiküldöttek és hallgatók részt vettek Nagy-Britániából, Az amerikai Egyesült-Államokból, Németországból, Franciaországból, Svédországból, Sweizból, Magyarországból, Romániából, Csehszlovákiából és Hollandiából. A tárgy a szabadelvü kereszténység kérdése körül forgott. A gyülést dr. Hall Alfred, az egyesület elnöke vezette, mint elnök. Előadást tartottak dr. H. McLachlan a manchesteri Unitárius Teol. Colleg. igazgatója. A szabadelvü kereszténység multjáról és

céljáról. Ugyancsak erről tartott előadást dr. Wilhelm Schubring berlini lelkész is. Dr. Faber hollandiai tanár a keresztény vallásnak jelen céljairól értekezett. Még sok jeles előadó értekezett különböző országok népei közül a szabadelvü vallást egyik vagy másik szempontjából tárgyalva, mi helyszüke miatt azonban csak a svéd dr. Neander és a dr. Varga Béla előadását hangsulyozzuk ki. Mindketten a szabadelvü kereszténység vallásos alapjáról tartottak nagyértékü előadást. Mindketten azon meggyőződésüknek adtak kifejezést, hogy a racionalizmus nem lehet egyedüli alapja a kereszténységnek, a nem racionális elemek is elengedhetetlenül fontosak és nélkülözhetetlenek. Az evangeliumi és humanistikus elemek egyformán lényegesek.

A rendkivül magas szinvonalu konferencia a következőkben foglalta össze vallásos meggyőződését:

I. Egy korunkhoz illő élő evangéliumnak első föltétele, Istennek, mint atyánknak a kormányzásában való mélyebb hit, valamint az a meggyőződés, hogy Isten kijelenti magát folytonosan a természetben és a történelemben; az emberi méltóság elismerése és az emberi személyiség értéke; és hit a Krisztus szellemében való társasélet lehetőségében.

II. Egy ilyen evangélium érdekében a következő tanulmányok szükségesek:

a) a vallásos tudománynak bölcseleti megalapozása;

b) a Bibliának a modern tudományok fényénél való uj megértése, amely a mindennapi élet vezérfonala;

c) komoly törekvés arra, hogy alkalmazzuk a kereszténység erkölcsi elveit a személyi, társadalmi, gazdasági és nemzetközi kérdéseknél;

c) élénk gyakorlati eljárás a gyakorlati teologiában, különösen az istentiszteletben, vallásos nevelésben és pasztoralis ruhában.

III. A jelen világhelyzetben ujra kell értékeljük a vallásos és polgári szabadság alapeszméit a jelen kor szükségeivel kapcsolatosan biztositja az egyházak autonomiáját a szellemi feladatot illetően és harcol a nemzetközi igazságosság alapelveiért.

Amint a fennebbiekből látható a szabadelvű vallásnak igen komely vallásos alapja van, csak éppen el kell merülnünk benne. A mai kor szomoru körülményei között evangelium, uj örömüzenet. Csak éppen az az egy baj van, hogy a világ nem ilyen üzenetekre figyel.

Több vallás van az emberek tudományában, mint amennyi tudomány az emberek vallásában. *Thorean.*

Dr. Gál Kelemen: *Kilyéni Ferencz József unitárius püspök és kora* cimü 436 oldalra terjedő nagy műve épen lapunk zártakor jelent meg. A jövő számunkban ismertetni fogjuk. Ára 150 lej. Kapható az Iratterjesztőnél.

Pálffi Márton irodalmi alap. A cluji unitárius kollégium Előljáróságą elhatározta, hogy egy „Pálffi Márton irodalmi alap"-ot létesit a megboldogult emlékére. E célból felkéri az elhalt volt tanitványait, barátait és ismerőseit, hogy adományaikat koszorúmegváltás, vagy más cimen (a legkisebb összeget is köszönettel fogadja az Előljáróság) Gálffy Zsigmond igazgató cimére sziveskedjenek elküldeni. Eddig az alaphoz befizettek: Dr. Gál Kelemen 200 lej, Dr. Lukácsy József 200 lej, Kovács Kálmán 400 lej.

Barabás István: *Igaz keresztény hitvallás.* A „Mai füzetek" 2-ik számaként jelent meg a 19 oldalra terjedő füzet Barabás István tollából és Dr. Iván László kiadásában. A beszéd elhangzott már a rádión, de azért valóságos jótétemény, hogy irásban is megjelent, mert az unitárius kereszténységnek igazi benső tartalmát adja. Amint a kiadó mondja: „Együttvéve a kis füzet hivallás, bátor, tiszta, nemes hitvallás egy szebb és boldogabb életről, amely még nem volt, hanem csak lesz. Az evangelium nyelvén szólva: a mai ember hitvallása az eljövendő Istenországáról s annak szellemi berendezéséről". A jeles beszéd meggyőz arról, hogy az unitárizmus az evangelium lelkéből lelkedezett vallás, amely mindenkor alkalmas az emberi szellem legmagasabb igényeinek a táplálására, sőt kielégitésére. A nem mindennapi könyvet ajánljuk olvasóink figyelmébe. Megszerezhető Dr. Iván Lászlónál. Szerkesztőségünk szivesen vállalaja a megrendelést, ha azt többen kivánják.

Az Unitárius Közlöny zenemelléklete füzve kapható az Iratterjesztőnél. Ára 35 lej. — A Dávid Ferenc Egylet története ára 20 lej.

Legközelebb megjelenik az Unitárius Naptár, melyre már előjegyzéseket elfogadunk. Ára bruttó 12 lei.

Rovatvezető: *Ifj. Hadházy Sándor.*

Turda uj lelkésze. Boldog emlékü Lőrinczy Dénes esperes elhalálozásával megüresedett lelkészi állásra a választás megtörtént és nagy szótöbbséggel Lőrinczy Dénes bucureşti lelkészt választották meg s a főtisztelendő püspök ur ki is nevezte. Ugy látszik ebben az esetben a nomen non est omen, a név nem rossz előjel. Turdai egyközségünk kiválóan képzett, lelkes és munkás lelkipásztort nyert megválasztott és kinevezett uj lelkészében. Minden reményünk meg van arra, hogy Lőrinczy Dénes elődjének, Lőrinczy Dénes esperesnek méltó utóda lesz. Uj lelkész külföldi tanulmányait Manchesterben végezte, itthon Lupeniben és Bucureştiben lelkészkedett. Utóbbi lelkészi állásnak ő a megalapitója és első lelkésze. Uj állomáshelyén, amely állás egyike egyházunkban a legjelentősebb állásoknak, szerencsét, sikert és boldogságot kivánunk.

A Sighişoara-i templomszentelés. Augusztus hó 30-án a főtisztelendő püspök urunk közreműködésével Sighişoarán nagy templomszentelésiünnepély volt. Jelen számunkban nem tudtunk méltóan megemlékezni erről a történelmileg is nevezetes napról, mert az esemény idejében lapunk nagy része már ki volt szedve. A jövő számunkban a nagy eseményhez méltóan részletesen beszámolunk a nagy ünnepélyről.

D. F. E. ünnepélyek Turenin. Csak most juliusban volt Turenin egy igen kedves anyáknapja, amikor Ürmösi József püspöki titkár afia mondott meghatóan szép egyházi beszédet. A templomi ünnepély után titkár afia kedvesen elbeszélgetett a hivekkel, ami igen jó hatást gyakorolt a hivekre, mert az egyházközség tagjai valóban egy szeretetteljes család tagjainak érezték magukat. Aztán Tureniből ismét egy szeretetteljes bensőséges ünnepnek a hire érkezett, melyről az „*Aranyosvidék*“ igen méltányló elismeréssel emlé-

kezett meg. Ugyanis julius hó 16-án buzakoszoru szentelés volt egy kedves népünnepély keretében, melynek fényét emelte dr. Gál Miklós felügyelő gondnoknak jelenléte. Dr. Gál Miklós felügyelő gondnokot, aki egyuttal kamarai képviselő is, a nép nagy szeretettel vette körül s igy az ünnepély az ő jelenléte folytán annál bensőségesebb, szeretetteljesebb, maradandóbb hatásu lett. Valóban az Isten áldása, a buzakoszoru a legméltóbb helyen, az Isten házában van s az ehhez kapcsolt szép templomi ünnepély igen alkalmas arra, egy a benső vallásosság kifejezésre jusson a lélekben.

Templomszentelés Mereştin. Szivós élniakarásának, jövendőbe vetett hitének s a mélyből fakadó életerőnek gyönyörü bizonyságát adta a mereşti unitárius egyházközség 1936. julius hó 26-án tartott templomszentelési ünnepélyén. Közel százezer lejes munkának az elvégzésére tették fel az ünnepi érzések szines koszoruját e községben lakó unitárius testvéreink. 1935. év október havában határozták el, hogy közadakozás utján rovatal nélkül próbálják meg a munka véghezvitelét. A három ünnepre legátust nem hivtak, a szolgálatot belső ember fiai látván el, ami e népes gyülekezetben különösen a lelkészre rótt sulyos feladatot. Ebből 6000 lejt takaritottak meg céljuk véghezvitelére. A hivektől pénzben 35.000 lej gyült, távollevőktől 15.000. A közbirtokosság fenyőfát adott 5000 lei értékben. A hivek közmunka s fuvar teljesitménye 30.000 lejt tesz ki. A Nőegylet adott két teritőt a karzatokra 2600 lej értékben. Több Braşovban élő asszony értékes szószék, papiszék takarót adományozott, ugyszintén karzat teritőket. Özv. Barra Lajosné férje s Lajos fia emlékére egy urvacsorai kelyhet adományozott 3000 lei értékben. Péterffy Gyula (mereşti-i) nyug. igazgató-tanitó gyüjtéséből az eltávozott unitárius testvérek egy kis egyházközségi könyvtárt adományoztak hozzávaló gyönyörü székelyfestésü szekrénnyel 4800 lei értékben. Ezeknek a lelki kalászoknak gazdag aratása, számbavétele volt ez az ünnepély. Imádkozott s egyházi beszédet mondott Antónya Mihály suati lelkész, a község szülöttje. Nemesveretü, patinás stilusu beszédéből és előadásából a szülőföld könnyekig megható szeretete csendült ki. A püspöki leirat értékelő szavainak felolvasása után Szent-Iványi Sándor teol. tanár ragadta magával a lelkeket. Beszéde, mely a ma evangéliumának férfias hitvallástétele volt, a szivek mélyéig ért s mindenütt maradandó nyomokat hagyott. Ennek bizonysága csendült ki később künn s a közétkezésen elhangzott köszöntőkben, ahol a hivek egyszerü, keresetlen, de szivből jövő szavakkal többször visszatértek a beszédre. Zoltán Sándor (szintén a község szülöttje) ágendája méltóképen ké-

szitette a lelkeket elő urvacsorára s utána megindult az urvacsoraosztásnak szinte végéremehetetlennek látszó szertartása. Hármas, négyes sorokban állottak fel a hatalmas templom terén a hivek, hat lelkész osztotta az urvacsorát s mégis hosszu időbe került, mig a közelről és távolról összegyült sereg részesülhetett a szent jegyekben. Megemlékezésre méltó, hogy az énekvezér-szolgálatot Péterffy Gyula és Ajtay József énekvezérek, a község szülöttei végeztek. Jól esett soraink közt látni a vármegye többi kisebbségi egyházainak számos világi vezetőit, valamint Dr. Gál Miklós felügyelő-gondnok turdai képviselőt. Közétkezés s táncmulatság zárta be a napot, s a jelenlevők azzal a boldog, megnyugtató érzéssel távoztak, hogy az ősi források vizei lenn a szivek mélyén áldásosan buzognak s az egyházközség fáradhatatlan lelkészével s lelkésznéjével együtt megérti az idők parancsszavát, példás összhangban, áldásos munkában tevékenykedik az egyházközség felvirágoztatásáért. ... *ab.*

Amerikai látogatóink. Az az áldott testvéries viszony, amely angol és amerikai hittestvéreink között már régóta főnnáll, az idén is mélyült tiszt. Foote Arthur amerikai lelkész és neje látogatásával. Foote Arthur a mult évben végezte el a Meadville-i teologiai akadémiát s mielőtt lelkészi állást foglalt volna el, elindult tapasztalatokat szerezni Európába. Már husvétkor elindult feleségével s beutazta Angliát, Hollandiát, Német- és Franciaországot, Transilvaniát, Lengyelországot és Csehszlovákiát. Természetesen mindenütt az unitáriusok mozgalommal kapcsolatos dolgok iránt érdeklődtek elsősorban. Nálunk az egyházkörök nevezetes központjait látogatták meg. Kiválóan figyelemre méltatták a bihori egyházközségünket, ahol három napot töltöttek. A mi részünkről Bihorban Csifó Nagy László, más helyekre pedig Szent-Iványi Sándor kisérték el. Ezeknek a látogatásoknak hit- és erkölcsi életünk szempontjából rendkivül nagy jelentősége van. Más nyelvet beszélő és más életkörülmények között levő emberek eljönnek mi hozzánk, hogy lássanak minket, buzditsanak és bátoritsanak bennünket s ők maguk is további buzgóságot, bátorságot és kitartást nyerjenek a mi közel 400 éves, szenvedésekkel teljes csodálatos történelmünkből.

Uj felügyelő-gondnok az I. G. Ducai körben. Örömmel értesültünk, hogy az I. G. Ducai egyházkör a nyári közgyülésen a megüresedett felügyelő-gondnoki állásra dr. Fazekas Miklós ügyvédet választotta meg. Dr. Fazekas Miklós egyike az unitárius egyház legtekintélyesebb vezető embereinek; megválasztása nemcsak az egyházkör, hanem egyetemes unitárius szempontból is nyereség. Uj

felügyelő-gondnok afiának sikeres és szerencsés munkásságot kivánunk.

Egy nem mindennapi alakulat nyert miniszteri jóváhagyást „Gloria" temetkezési segélyegylet cimen. Ezen segélyegyletnek, — mely viszontbiztositáson épül fel — minden tagja, az „Első Erdélyi Általános Biztositó R.-T."-nál van viszontbiztositva, minek folytán nemcsak a tagdijak, hanem a tagok elhalálozása esetén kifizetendő segélyösszegek is, messzemenőleg garantálva vannak. A segélyösszegek 1—3 havi tagság után bekövetkezett halálesetnél is 2—3 órán belül fizettetnek ki. A tagok 20—60 éves életkorig orvosi vizsgálattal, 60—75 éves életkorig pedig orvosi vizsgálat nélkül vétetnek fel. A segélyegylet tehát határozottan hézagpótló és az érdekelt közönség körében már régen nélkülözött alakulat. A „Gloria" temetkezési segélyegyletnek tekintélyes taglétszáma van, mert hisz a bizalmat minden tekintetben kiérdemelte. Saját érdekükben járnak el, akik a „Gloria" helyi képviselőjéhez fordulnak: Oradea, Xenopol-utca 6. sz.

Halálozás. Firtos Lajos benţidi birtokos 62 éves korában augusztus hó 19-én hosszas szenvedés után jobblétre szenderült. Elhalt afia egyike volt a legtekintélyesebb székely gazdáknak. Halála nemcsak nagy családjának, hanem a köz szempontjából is érzékeny veszteség.

Nyugtázás. Az egylet pénztárába junius 20-tól augusztus 24-ig tagsági dijat fizettek: Csegezy Márton Bistriţa, Pál Tivadarné Belin, Asztalos Ferenc Racoşul de sus, Antal József Racoşul de jos, Weres Béla Cluj, Fülöp Árpád Racoşul de jos, Csiky Albert Odorheiu 1936-ra; Kiss Dénes, Sigmond Tamás 1933-ra; Nyiredi Áron Făgăraş 1932—1935-re (300 Lej), Kádár Józset Dej 1934—1935-re, Dr. Kovács Károly Subotica 1930—1932-re (200 Lej), Gáspár Ida Firtănuş 1933—1935-re, Zsakó Gyula Inlaceni 1928—1929-re (100 Lei), Özv. Macskásy Lajosné Cluj 1934—1936 (180 Lej), Muzsnai Zoltán Budapest 1935—1936-ra (120 Lej). *Előfizetői dijat* fizettek: Pap Lajos Bihoria, Vajda Istvánné Mădăras, Pék Mihályné, Özv. Nagy Ferencné, Gál József, Bartalis Erzsébet Odorheiu 1936-ra, László Géza Mediaş 1934-re, Németh Ernő Bucureşti 1935-re. *Alapitói dijban* fizetett Gálfalvi Sámuel I. G. Duca 300 Lejt. Hátralékok befizetését tisztelettel kérjük.

Cluj, 1936. augusztus hó 27-én. *Gálfi Lőrinc*, pénztárnok.

Az „Unitárius Közlöny" megjelenik havonta.
Szerkesztő: Benczédi Pál.

Tipografia „PALLAS" könyvnyomda Cluj, Str. Vlahuţa 3.